

Nr 108.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag
för pensionsförsäkringens genomförande m. m.; given
Stockholms slott den 2 mars 1923.*

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Herm. Lindqvist.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet in-
för Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i
statsrådet å Stockholms slott den 2 mars 1923.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Lindqvist, anför:

I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln, punkten 43, på min hemställan föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition, som kunde komma att i

ämnet avlätas, för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd till de personer, som äro därtill berättigade jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring enligt dess lydelse före lagen den 8 juni 1915, för budgetåret 1923—1924 beräkna ett extra förslagsanslag av 21,000,000 kronor.

Jag anhåller nu att få till närmare behandling upptaga denna fråga.

Enligt 10 § i lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913 bestrides kostnaden för de jämlikt samma lag utgående pensionstilläggen till $\frac{3}{4}$ av staten och till $\frac{1}{4}$ av landstingen och kommunerna. Detsamma gäller i fråga om understöd, som utgå i enlighet med 33 § i nämnda lag.

Till bestridande av den på staten belöpande andelen av ifrågavarande kostnader hava för tiden 1 januari 1914—30 juni 1923 av riksdagen på extra stat beviljats särskilda förslagsanslag, för år 1922 med 18,785,000 kronor samt för tiden 1 januari—30 juni 1923 med 10,100,000 kronor.

I dessa anslagsbelopp har ej medräknats statens andel i kostnaden för understöd åt de personer, som blivit delaktiga av pensionsförsäkringen genom lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av pensionsförsäkringslagen, dock ingår i beloppen för tiden 1 januari 1921—30 juni 1923 jämväl statens kostnad för barntillägg till pensionstagare enligt 1915 års lag.

Beträffande anslaget för tiden 1 januari—30 juni 1923 — 10,100,000 kronor — avser ett belopp av i runt tal 1,250,000 kronor statens kostnader i anledning av de år 1918 vidtagna lagändringarna, och utgöra av sistnämnda belopp 363,000 kronor den ökade kostnaden på grund därav, att övergångstiden för pensionstilläggen och understödets uppbbringande till normalbeloppen förkortades till den ursprungligen stadgade, samt återstoden kostnadsökning på grund av vidtagen modifikation i sättet för beräkning av pensionstillägg och understöd ävensom införandet av barntillägg. Vidare ingår i anslaget ett till 22,000 kronor beräknat belopp för barntillägg åt de personer, som inbegripits i försäkringen genom lagen den 8 juni 1915, samt ett belopp av 1,710,000 kronor i anledning av den år 1920 beslutade ändringen av 3 § i nyssnämnda lag, enligt vilken ändring samtliga pensionstillägg och understöd skulle från och med år 1921 utgå efter normalbeloppen, 150 kronor för man och 140 kronor för kvinna. Slutligen ingår däri ett belopp av 1,090,000 kronor, utgörande statens andel i den kostnadsökning, som föranledes av de år 1921 vidtagna ändringarna i pensionsförsäkringslagen och lagen om övergångsbestämmelser. Dessa senare ändringar innebära i huvudsak, att pensionstilläggen och understöden för dem, som efter ingången av år 1922 bliva till arbete varaktigt oförmögna och förvärva rätt till

pensionstillägg eller understöd, skola utgöra för år räknat för man 225 och för kvinna 210 kronor med avdrag av sex tiondelar av det belopp, varmed pensionstagarens årsinkomst må överstiga 50 kronor, att rätten till barntillägg utsträckts samt att barntilläggets maximum höjts från 75 till 102 kronor.

I skrivelse den 30 augusti 1922 har pensionsstyrelsen gjort framställning om anslag för budgetåret 1923—1924 för bestridande av de på staten belöpande kostnader för genomförande av den allmänna pensionsförsäkringen.

Anslag för
budgetåret
1923—1924.
Pensions-
styrelsen.

Styrelsen anför därvid till en början beträffande statens kostnader för pensionstillägg och understöd följande:

För tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 komma enligt inom pensionsstyrelsen verkställda beräkningar de sammanlagda kostnaderna för pensionstillägg och understöd — bortsett, utom ifråga om barntilläggen, från de pensionstagare, som blivit delaktiga av försäkringen genom 1915 års lagändring — att uppgå till omkring 29,330,000 kronor. Härav skulle på statsverket belöpa tre fjärdedelar eller omkring 22,000,000 kronor.

I det beräknade beloppet ingår statens kostnad för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 för barntillägg åt de personer, som inbegripits i försäkringen genom lagen den 8 juni 1915, med 39,000 kronor.

Därjämte ingår i summan statens kostnad för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 för dels 1918 års lagändringar med omkring 2,725,000 kronor, därav 846,000 kronor för pensionstilläggen och understödets uppbringande till normalbeloppen, dels den av 1920 års riksdag beslutade ändringen av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av pensionsförsäkringslagen med 3,320,000 kronor, dels ock de av 1921 års riksdag beslutade ändringarna i pensionsförsäkringslagen och lagen den 8 juni 1915 med 3,060,000 kronor, därav för barntillägg 813,000 kronor.

Vidare yttrar styrelsen beträffande statens bidrag till den frivilliga försäkringen:

Till bestridande av statens kostnad för den frivilliga försäkringen hava för åren 1915—1918 på extra stat anvisats särskilda förslagsanslag, varemot för år 1914 samt för tiden 1 januari 1919—30 juni 1923 särskilda anslag för ändamålet icke ansetts erforderliga. Ej heller för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 anser styrelsen särskilt anslag nödvändigt, utan torde statens bidrag till den frivilliga försäkringen nämnda tid liksom den närmast föregående tiden lämpligen få bestridas av det anslag, som må komma att anvisas för pensionsförsäkringens genomförande.

Vad styrelsen sålunda anfört, har icke givit mig anledning till erinran i vidare mån än att jag av skäl, som skola i det följande anföras, ansett, att det av styrelsen beräknade beloppet av förevarande anslag kan nedsättas med 1,000,000 kronor till 21,000,000 kronor.

Departements-
chefen.

Vidtagande
av åtgärder
till förebyg-
gande och
hävande av
invaliditet.

Alltsedan år 1914 hava varje år medel av riksdagen ställts till pensionsstyrelsens förfogande för vidtagande, jämlikt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelades, av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet.

Sålunda har 1921 års riksdag medgivit, att av det förslagsanslag, som kunde komma att för år 1922 beviljas för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd åt de personer, som äro därtill berättigade jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring enligt dess lydelse före lagen den 8 juni 1915, finge för ifrågavarande ändamål enligt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelades, av pensionsstyrelsen under år 1922 disponeras ett belopp av högst 650,000 kronor, av vilket belopp dock sedermera endast 500,000 kronor ställts till styrelsens förfogande. För år 1922 har därjämte till styrelsens disposition av pensionsförsäkringsfondens överskottsmedel ställts dels ett belopp av högst 400,000 kronor till bestridande av driftkostnader, utöver det belopp, som kan utgå av statsmedel, för styrelsens sjukvårdsrörelse, dels ock ett belopp av högst 175,000 kronor till bestridande av kostnader för annan verksamhet, som avser att förebygga eller häva arbetsoförmåga eller befordra folkhälsan. (Se 1921 års statsverksproposition, femte huvudtiteln sid. 90—94.) För första halvåret 1923 har av statsmedel för styrelsens sjukvårdande verksamhet beviljats ett belopp av högst 325,000 kronor att utgå under samma förutsättning, som det för år 1922 beviljade anslaget.

*Pensions-
styrelsens
framställning
om statsanslag
för budgetåret
1923—1924.*

I skrivelse den 31 augusti 1922 har nu pensionsstyrelsen gjort framställning om anslag av statsmedel för budgetåret 1923—1924. Styrelsen meddelar därvid följande i fråga om resultaten av den hittillsvarande sjukvårdande verksamheten.

Antalet under åren 1915—1921 till styrelsen inkomna eller på dess eget initiativ till behandling upptagna sjukvårdsärenden jämte till förnyad prövning upptagna ärenden ävensom styrelsens sjukvårdskostnader för de olika åren framgå av följande tablå.

	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921
Iukomma ansökningar	1,481	2,567	2,534	2,953	2,620	1,838	2,007
På styrelsens initiativ upptagna ärenden	688	476	190	130	181	175	175
Summa	2,169	3,043	2,724	3,083	2,801	2,013	2,182
Till förnyad prövning upptagna ärenden	7	304	681	942	888	1,072	1,599
Styr:s sjukvårdskostnader..... kr.	15,712: 81	108,972: 51	236,376: 15	313,711: 80	498,090: 96	626,805: 93	590,201: 46

Under tiden den 1 januari till och med den 30 juni 1922 hava inkommit 1,304 ansökningar om sjukvård. Dessutom har styrelsen på eget initiativ ingripit i 97 fall. Sammanlagda antalet sjukvårdsärenden för nämnda tid utgör sålunda 1,401. Till förnyad prövning upptagna ärenden hava under samma tid utgjort 653.

Under samma tid har beslut fattats om bidrag till

vård å kurort	i	866 fall
» » kustsanatorium	»	70 »
» » lasarett (specialfall) och radiumhem samt inackordering å lupus-hem under finsenbehandling	»	22 »
» » Welanderhem (för hereditärsfilitiska barn)	»	5 »
yrkesutbildning å vanförestalt	»	195 »
yrkesutbildning i statens hantverksskola för blinda i Kristinehamn... »	»	9 »
yrkesutbildning hos enskild yrkesidkare	»	51 »
anskaffning av stick- m. fl. maskiner åt vanföra m. m.	»	33 »
övriga åtgärder (beredande av tandvård m. m.)	»	15 »

Summa 1,266 fall.

I fråga om resultaten av den sjukvårdande verksamheten har pensionsstyrelsen brukat skilja mellan sådana fall

1) där de sjukvårdande åtgärderna enligt vid vård- eller utbildningstidens slut av vederbörande avgivet utlåtande medfört varaktig arbetsförmåga och där sökanden (patienten) sålunda ansetts icke vara i behov av ytterligare sjukvårdande åtgärder (i nedanstående tablå betecknade med resultat a);

2) där sökanden visserligen blivit förbättrad och ofta i stånd att helt eller delvis återtaga sitt arbete, men ansetts böra bliva föremål för ytterligare åtgärder för vinnande av varaktig arbetsförmåga (i nedanstående tablå betecknade med resultat b);

3) där sökanden, ehuru ej varaktigt återställd, dock anses i stånd att genom arbete tillsvi vidare försörja sig eller väsentligt bidra till sitt uppehälle (i nedanstående tablå betecknade med resultat c). I dessa fall erhåller sökanden i regel ej ytterligare sjukvårdsbidrag; samt

4) där sökanden icke i avsevärd grad förbättrats utan sannolikt trots vården eller utbildningen blir för framtiden ur stånd att genom arbete försörja sig eller

väsentligt bidra till sitt uppehälle (i nedanstående tabell betecknade med resultat d). I dessa fall är sökanden i regel berättigad till pension.

Inom de olika grenarna av sjukvårdsverksamheten ställa sig de från verksamhetens början till och med den 30 juni 1922 vunna vårdresultaten såsom framgår av följande tabell. (Att märka är, att i styrelsens tidigare skrivelser rörande anslag för sjukvårdsändamål i fråga om resultaten av verksamheten uppgivits antalet *kurer (utbildningar)* med därå följande resultat; i följande tabell upptages antalet *personer*, som erhållit vård eller yrkesutbildning, jämte resultatet av den sista vård eller utbildning, personen i fråga erhållit).

Art av vård eller yrkesutbildning	M ä n					K v i n n o r				
	Antal män, som erh. v. el. yb.	Därav med resultat				Antal kvinnor som erh. v. el. yb.	Därav med resultat			
		a	b	c	d		a	b	c	d
Kuranstalt	1,397	811	491	31	64	2,002	1,088	768	37	109
Kustsanatorium	218	131	62	—	25	184	134	34	—	16
Lasarett, lupus- och radiumhem	293	130	110	2	51	318	163	115	—	40
Welanderhem	7	4	—	—	3	6	4	1	—	1
Vanförestalt	482	335	115	1	31	401	257	88	—	56
Hantverksskola för blinda	43	33	5	—	5	—	—	—	—	—
Annan hantverksskola eller handelsskola	66	59	3	—	4	33	30	2	—	1
Yrkesutbildning hos enskild yrkesidkare	163	131	26	—	6	109	93	13	1	2
Övriga slag av vård eller yrkesutbildning (häri jämväl inräknat vård å tuberkulossjukhus och vård i hemmet. Beträffande den förra vårdformen lämnas numera icke bidrag från styrelsen och beträffande den senare endast undantagsvis)	780	385	311	—	84	852	458	318	—	76

De sjukdomar, för vilka vård beretts å *kurort*, hava huvudsakligen varit reumatiska och nervösa åkommor, astma, ischias, kronisk magkatarr, bleksot och kraftnedsättning efter genomgångna sjukdomar.

Vård å *lasarett* har huvudsakligen beretts för ben- och ledgångstuberkulos, bräck, magsår, ischias och ögonsjukdomar.

Under rubriken *övriga slag av vård eller yrkesutbildning* inbegripas sådana fall, då pensionsstyrelsen lämnat bidrag till genomgående av seminarium, till tandvård, anskaffande av stick- m. fl. maskiner m. m.

Statsverkets kostnader för pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet hava från verksamhetens början till och med juni 1922 uppgått till 2,567,711 kronor 46 öre. Ifrågasvarande kostnader fördela sig på de olika arterna av sjukvård på sätt framgår av följande tabell.

Art av vård eller yrkesutbildning m. m.	K o s t n a d e r			
	från verksamhetens början		darav från 1922 års anslag	
	Kronor	öre	Kronor	öre
1. Kuranstalt	1,548,915	45	97,844	64
2. Kustsanatorium	132,826	07	11,542	75
3. Lasarett, radiumhem samt inackordering å lupushem	72,317	22	5,306	01
4. Welanderhem	24,135	—	4,207	50
5. Vanförestalt	218,303	74	18,507	82
6. Hantverksskola för blinda	46,786	41	5,115	—
7. Annan hantverksskola eller handelsskola	29,684	07	890	15
8. Yrkesutbildning hos enskild yrkesidkare	108,232	56	12,329	47
9. Övriga slag av vård eller yrkesutbildning (häri inbegripet de utgifter, styrelsen förut haft för vård å lungtuberkulossjukhus och i hemmet)	212,467	32	7,530	19
Vartill kommer:				
Underhåll åt sjukbehandlad persons familj	1,971	—	75	—
Resekostnader	67,416	08	6,808	11
Kostnad för läkarundersökning och observation	74,656	54	7,683	20
Summa	2,567,711	46	177,839	84

Den i styrelsens skrivelse den 12 augusti 1921 angående anslag för sjukvårdsverksamheten för tiden 1 januari—30 juni 1923 omförmälda fjällkuranstalten i Åre är nu snart fullbordad och torde senast i början av år 1923 kunna tagas i anspråk. Platsantalet blir, såsom i sagda skrivelse omförmäلت, 120.

Sjukvården vid styrelsens kuranstalt i Nynäs omhänderhaves för närvarande av ett bolag, Aktiebolaget Kurortsverksamhet, i vilket så gott som samtliga aktier ägas av pensionsförsäkringsfonden. Så snart styrelsens kuranstalt i Åre blir färdig att tagas i bruk, vore emellertid meningen, att styrelsen själv skulle övertaga handhavandet av sjukvården vid de egna anstalterna. Framställning härom kommer att senare under innevarande år ingivas till Kungl. Maj:t.

Å Nynäs kuranstalt är nu plats för något över 100 patienter, och är meningen att detta antal skall kunna mottagas året runt.

Enligt avtal mellan styrelsen och Aktiebolaget Tranås Vattenkuranstalt kommer under den närmaste tiden att påbörjas uppförandet av en tillbyggnad till det för styrelsens patienter disponerade sjukhemmet i Tranås. Efter denna tillbyggnad, som väntas bli färdig hösten 1923, kommer i Tranås sammanlagda platsantalet för styrelsens patienter att uppgå till cirka 120.

Det i ovanberörda skrivelse av den 12 augusti 1921 omnämnda vilohemmet i Nynäs är även innevarande sommar i bruk. För understödande av enskild konvalescentverksamhet har styrelsen anvisat avsevärda belopp av de till styrelsens förfogande ställda överskottsmedlen från pensionsförsäkringsfonden.

Såsom av det föregående framgår, torde styrelsens kurortsverksamhet under det budgetår, som tager sin början den 1 juli 1923, komma att drivas i betydligt större omfattning än för närvarande är fallet. Medelsbehovet för styrelsens sjukvårdande verksamhet för sagda budgetår är beräknat till omkring en miljon kronor.

Därest — såsom under åren 1921 och 1922 — styrelsen för ifrågasvarande ändamål får till sin disposition överskottsmedel ur pensionsförsäkringsfonden,

har styrelsen ansett, att statsanslaget kan begränsas och hållas vid samma belopp som det för åren 1921 och 1922 av riksdagen anvisade eller 650,000 kronor.

Därest de medel beviljas, som styrelsen anser böra utgå av statsmedel, torde de, på sätt förut skett, få utgå av förslagsanslaget för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd till de personer, som äro därtill berättigade jämlikt pensionsförsäkringslagen enligt dess lydelse före lagen den 8 juni 1915.

Under återopande av vad sålunda anförts har pensionsstyrelsen hemställt, att av det förslagsanslag, som kunde komma att för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 beviljas för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd till de personer, som vore därtill berättigade jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring enligt dess lydelse före lagen den 8 juni 1915, finge för vidtagande av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet jämlikt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelades, av pensionsstyrelsen under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 disponeras ett belopp av högst 650,000 kronor.

*Utlåtande av
kommittén för
socialförsäkrings
organisation.*

Jag tillåter mig att i detta sammanhang erinra om det utlåtande, som kommittén för socialförsäkringens organisation den 25 oktober 1922 avgivit till Kungl. Maj:t angående anordningar för nedbringande av riks-försäkringsanstaltens och pensionsstyrelsens administrationskostnader. Kommittén har däri ingått på frågan om bestridande av kostnaderna för pensionsförsäkringens centrala förvaltning m. m. på annat sätt än av statsmedel, varvid jämväl tagits i övervägande möjligheten att använda pensionsförsäkringsfondens överskottsmedel till bestridande av dylika kostnader. I samband därmed har kommittén erinrat om, att enligt 12 § i lagen om allmän pensionsförsäkring med vissa års mellanrum skulle anställas undersökning, huruvida genom de föreskrivna pensionsavgifterna kunde för dem, som först därefter bleve avgiftspliktiga, beredas de pensioner, som enligt lagen motsvarade dessa avgifter, ävensom huruvida fonden vore så stor, att den minst motsvarade kapitalvärdet av alla de utbetalningar, som med dess medel skulle bestridas. Framginge av denna utredning, att överskott förefunnes, finge så stor del av överskottet, som Konungen bestämde, användas till bestridande av kostnader för åtgärder, ägnade att i pensionsförsäkringens intresse förebygga eller häva arbetsförmåga eller befordra folkhälsan.

Kommittén har vidare erinrat om, att pensionsstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 augusti 1920 konstaterat, att vid 1919 års utgång i nämnda fond fanns ett överskott å minst 6 miljoner kronor samt att i anslutning till av pensionsstyrelsen i samma skrivelse avgivet förslag Kungl. Maj:t den 15 oktober 1920 dels föreskrivit, att av fondens medel ett belopp av 4 miljoner kronor skulle under åren 1921—1925 användas

till bestridande av kostnader för ovan angivna ändamål, dels ock meddelat närmare bestämmelser angående förvaltningen och förräntningen av dessa medel. Vidare hade Kungl. Maj:t för ett år i sänder meddelat närmare bestämmelser rörande de belopp, som av dessa medel skulle ställas till pensionsstyrelsens förfogande, ävensom angående användningen därav.

Kommittén har på anförda skäl förklarat sig icke kunna förorda, att överskottsmedel ur fonden skulle användas för bestridande helt eller delvis av pensionsförsäkringens administrationskostnader, i vilket avseende dock en ledamot av kommittén, byråchefen Th. Andersson, anført avvikande mening.

Enligt kommitténs mening skulle man däremot, om en mycket långt gående avbelastning av statens utgifter med tvingande nödvändighet i närvarande läge påfordrades, kunna tänka sig en provisorisk jämkning i den plan, som uppgjorts för fördelning mellan staten och fonden av sjukvårdskostnaderna för åren 1921—1925, så att fonden under åren 1923—1925 bestrede en större och staten en mindre del av dessa kostnader, än som avsetts.

Kommittén anför härom:

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 augusti 1920 framhöll pensionsstyrelsen, att staten under åren 1916—1920 ensam burit kostnaderna för den sjukvårdande verksamheten, vilket förhållande kunde anses i det väsentliga riktigt. Pensionsstilläggen och understöden utgjorde nämligen under pensionsförsäkringens första skede den väsentligaste delen av de utgående pensionerna, under det att avgiftspensionerna endast så småningom intog sin plats. Så utgjorde exempelvis de under år 1915 utbetalade pensionstilläggen (understöden) omkring 4,300,000 kronor och avgiftspensionerna allenast omkring 9,000 kronor. För år 1922 beräknades dessa belopp uppgå till resp. 35,100,000 och 500,000 kronor. Pensionsstyrelsen erinrade även om, att pensionsförsäkringsfonden bland annat genom beviljande av billiga lån för åstadkommande av sjukvårdsanstalter eller till driftkostnader för dylika i icke oväsentlig mån nedbringat sjukvårdskostnaden. I själva verket hade, framhöll styrelsen, sålunda redan en kostnadsfördelning i viss mån ägt rum mellan staten och fonden för ifrågavarande ändamål. Att fonden, när medel numera ur densamma kunde för ändamålet ställas till förfogande, borde direkt bidra till sjukvårdsverksamheten, hade alltid förutsatts. Men denna fondens medverkan måste på lämpligt sätt avgränsas, ty om dessa kostnader skulle bestridas uteslutande av fondmedel, så skulle detta innebära, att de av de försäkrade inbetalade avgifterna delvis skulle användas för nedbringande av den del av omkostnaderna för pensionsförsäkringen, som staten och kommunerna förbundit sig att bestrida. Och detta skulle vara oförenligt med de allmänna grunderna för pensionsförsäkringen. Om man sålunda, anförde styrelsen vidare, måste fastslå, att en fördelning av dessa kostnader borde äga rum mellan staten och fonden, återstode emellertid den frågan, vilka grunder skäligen härför borde tillämpas. Om denna fördelning skulle avvägas i förhållande till statens

och avgiftspensioneringens insatser i de utgående pensionerna i försäkringens jämviktsläge, borde efter en rent teoretisk grund staten bidra med $\frac{14}{23}$ och pensionsförsäkringsfonden med $\frac{9}{23}$ till kostnaderna för den sjukvårdande verksamheten. En sådan plan skulle dock, framhöll styrelsen, komma att vila på en alltför teoretisk grundval. Enligt styrelsens uppfattning vore det ur praktiska synpunkter olämpligt och i vilket fall som helst ännu för tidigt att för denna kostnadsfördelning fastslå vissa allmängiltiga, principiella grunder. Det kunde icke vara lämpligt att för all framtid göra den sjukvårdande verksamhetens utveckling beroende av vissa teoretiska principer, vilka nu kunde synas riktigt avvägda, men framdeles möjligen komme att visa sig mindre välbetänkta. Det skulle exempelvis mycket väl kunna inträffa, att det av en eller annan anledning visade sig lämpligt, att fondens bidrag under vissa år utginge med något högre belopp och statens med något lägre än dem, som i en fastställd, för framtiden gällande plan nu skulle kunna bli bestämda. Under en annan tidsperiod kunde måhända en motsatt ordning vara påkallad. På grund härav ansåg styrelsen, att planen för ifrågavarande kostnadsfördelning borde begränsas till en sådan tidrymd, att man kunde överblicka såväl beloppet av de överskottsmedel i fonden, som för nämnda tid stode till förfogande, som ock de statsfinansiella förhållandena. Enligt styrelsens mening borde därför planen endast omfatta perioden 1921—1925, och ansåg styrelsen, att under ifrågavarande period för den sjukvårdande verksamheten erfordrades omkring 7,850,000 kronor, av vilket belopp borde av statsmedel utgå sammanlagt 3,250,000 kronor. Detta skulle innebära, att, då för sjukvårdsverksamheten erfordrades år från år stigande belopp, statens bidrag till densamma, vilket för år 1921 beräknats till 650,000 kronor och för år 1922 till 750,000 kronor, under nämnda period skulle kunna bibehållas vid ett konstant belopp av endast 650,000 kronor, vilket ansetts utgöra en för staten tillfredsställande reglering av denna fråga.

I styrelsens ovannämnda förslag gjorde Kungl. Maj:t ingen ändring, och har denna fördelningsgrund hittills tillämpats med undantag av att statsbidraget för år 1922, som av riksdagen beviljats med 650,000 kronor, av Kungl. Maj:t nedsatts till 500,000 kronor, emedan högre belopp icke visade sig erforderligt. För första halvåret 1923 har av riksdagen anvisats ett belopp av 325,000 kronor.

Man skulle nu kunna tänka sig, fortsätter kommittén, att statsbidraget till sjukvårdskostnaderna för tiden 1923—1925 av statsfinansiella skäl nedsattes till 100,000 kronor om året — under alla omständigheter synes dock *något* statsbidrag böra bibehållas — vilket skulle åstadkomma en minskad utgift för staten av 1,650,000 kronor för nämnda tre år. Staten skulle då för tiden 1921—1925 av de år 1920 beräknade kostnaderna för sjukvårdsverksamheten endast bidra med 1,390,000 kronor och fonden bestrida återstoden cirka 6,460,000 kronor.

En sådan jämkning i kostnadsfördelningen torde sannolikt utan olägenhet för pensionsförsäkringens sjukvårdande verksamhet kunna genomföras. Vid uppgörande av ifrågavarande plan utgick man nämligen från, att det ökade behovet av sjukvårdsmedel på grund av bristen på sjukvårdsplatser icke skulle göra sig så starkt gällande under de första åren av perioden, men i stället i så mycket större utsträckning under de senare åren. Emellertid synes man nu få räkna med en ytterligare förskjutning i tillgången på vårdplatser. Under sådana förhållanden synes sannolikt, att det belopp, som erfordras för sjukvårdsverksamhetens planerade utveckling under tiden till den 1 januari 1926, skulle kunna erhållas med ett så nedsatt statsbidrag, som här ifrågasättes, jämte de överskottsmedel i fonden, som nu finnas disponibla för detta ändamål. Och detta i all

synnerhet, om man förutsätter, att dessa medel, i händelse av behov, skulle kunna något förstärkas med övriga överskottsmedel i fonden, vilket måhända icke skulle möta alltför stora betänkligheter.

På grund av vad sålunda anförts har kommittén förordat, att, därest sådant av statsfinansiella skäl anses påkallat, statsanslaget till pensionsstyrelsens verksamhet till förebyggande och hävande av invaliditet provisoriskt för tiden 1 januari 1923—31 december 1925 må nedsättas att utgå med allenast 100,000 kronor för år.

Ett genomförande av detta förslag skulle medföra en minskning i statsverkets beräknade utgifter för budgetåret 1923—1924 med omkring 550,000 kronor.

Statskontoret har i sitt den 11 januari 1923 över kommittéförslaget avgivna yttrande rörande den föreslagna nedsättningen av förutnämnda statsanslag till 100,000 kronor ifrågasatt, huruvida ens detta bidrag erfordrades för att ifrågavarande verksamhet skulle kunna med anlitan- Statskontoret.
av pensionsförsäkringsfondens överskottsmedel uppehållas i den utsträckning, som för närvarande vore fallet.

Pensionsstyrelsen har i skrivelse den 5 februari 1923 yttrat sig över kommitténs betänkande och därvid beträffande förslaget om en nedsättning av statsanslaget till styrelsens verksamhet till förebyggande och hävande av invaliditet framhållit, att den för perioden 1921—1925 redan uppgjorda planen för fördelning av sjukvårdskostnaderna mellan staten och fonden finge anses betungande för fonden i betraktande av avgiftspensionernas ringa insats i de under perioden utgående pensionskostnaderna. Varje ytterligare minskning av statsbidraget måste därför, enligt styrelsens mening, anses oegentlig. Under erinran om att styrelsen i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 augusti 1920 framhållit, att en jämkning mellan statens och fondens bidrag till ifrågavarande kostnader kunde efter tidsförhållandena ifrågasättas, och med hänsyn till det nuvarande statsfinansiella läget ansåge sig emellertid styrelsen icke böra motsätta sig det jämningsförslag härutinnan, som av kommittén framlagts, dock under den uttryckliga förutsättning, att vid bestämmande av statens bidrag till sjukvårdsverksamheten för nästa period toges i betraktande, att under innevarande period fonden blivit för starkt och staten för svagt belastad och att i överensstämmelse med kommitténs förslag ett statsbidrag å minst 100,000 kronor, för år räknat, bibehölles för åren 1923—1925. Pensionsstyrelsen.

De till pensionsstyrelsens biträde förordnade sakkunniga, herrar Kvarnzellius, P. Nilsson och B. Eriksson samt fröken Wedberg, hava förklarat sig biträda vad styrelsen sålunda anför.

Reservationer
till pensions-
styrelsens
yttrande.

Vid behandlingen av denna fråga inom pensionsstyrelsen anfördes avvikande meningar av fem ledamöter.

Byråcheferna Enbom, Stridsberg, Telander och Lindberg anförde sålunda:

En del av fondens överskottsmedel hade uppkommit genom inleverering från kommunerna av belopp, motsvarande de grundavgifter, som icke blivit före respittidens utgång erlagda av de avgiftspliktiga. För dessa belopp ägde fonden icke någon nämnvärd ekonomisk förpliktelse, vare sig kommunerna sedermera lyckats indriva beloppen av de försumliga eller icke, och dessa överskottsmedel kunde sålunda icke sägas, åtminstone i egentlig mening, hava uppkommit genom de försäkrades avgifter. Emot dessa överskottsmedels användning till minskning av sjuklighet och invaliditet syntes ingen mera betydande invändning vara att framställa.

Beloppet av de överskottsmedel, som av denna anledning hittills kommit fonden till godo, torde kunna uppskattas till minst 8 miljoner kronor. Däremot vore det naturligtvis ytterst vanskligt att avgöra, i vilken utsträckning dylika överskottsmedel kunde vara att påräkna även för framtiden. Naturligen strävade man alltid efter att söka leda försäkringens utveckling så, att avgiftsrestantierna och därmed även tillflödet av dylika överskottsmedel minskades. Inom riksdagen hade motionsvis framställts yrkande, att kommunernas ansvar för grundavgifterna måtte upphöra. Med hänsyn härtill och till den utsträckning, vari styrelsen redan engagerat sig på sjukvårdsområdet, syntes det uppenbart, att man borde iakttaga stor försiktighet beträffande disponerandet av de överskottsmedel av denna natur, som förefunnes i fonden, och helst icke förbruka större del därav än att man kunde påräkna att icke sedermera behöva minska det årliga bidraget till sjukvårdsändamål från dessa medel. Det låte sig ej heller göra att nu bedöma, i vad mån anslag av statsmedel till sjukvårdsverksamheten kunde vara att framdeles påräkna.

Om i övrigt överskott funnes i fonden, torde anledningen härtill närmast vara den, att pensionernas förhållande till avgifterna ej kunnat exakt beräknas. Det vore naturligtvis vida vanskligare att taga ställning till frågan, i vilken utsträckning dylika överskottsmedel borde få användas till bekostande av sjukvård och liknande uppgifter. Som motivering för en sådan användning hade anförts den reducering av kostnaderna för den allmänna pensionsförsäkring, som den sjukvårdande verksamheten måste åstadkomma. Givet vore, att en reduktion vunnes i kostnaderna för pensionstillägg och understöd, vilka gäldades av det allmänna. Den eventuella reduktionen i de från fonden utgående avgiftspensionerna måste däremot för närvarande vara till sitt belopp vida mindre redan av den orsaken, att dessa pensioner ännu uppginge till långt obetydligare belopp än pensionstilläggen och understöden. Men därtill komme, att kostnadsreduktionen här redan i och för sig vore mera tvivelaktig, då ju avgiftspensionerna icke såsom pensionstilläggen utginge enbart i form av invalidunderstöd utan även utgjordes av ålderspensioner, för vilka senare kostnaderna naturligtvis ingalunda minskades utan fast hellre i allmänhet torde ökas genom den sjukvårdande verksamheten.

Ur nu anförda synpunkter måste det anses mindre välbetänkt, att överskottsmedel i den utsträckning, kommitténs förslag innebure, disponerades till bestridande av kostnader för nämnda verksamhet.

Beträffande i övrigt frågan, huruvida överhuvud taget överskott av sistnämnda natur verkligen funnes i fonden, ansåge reservanterna, att det i varje fall fordrades en närmare utredning, i vilken omfattning dylika medel kunde få tagas i anspråk för andra ändamål än att tjänstgöra såsom säkerhetsfond.

Byråchefen Dickman har biträtt förutnämnda reservanternas uttalande med vissa avvikelser beträffande motiveringen.

Av den redogörelse, som pensionsstyrelsen i sin skrivelse den 31 augusti 1922 lämnat angående den sjukvårdande verksamheten, framgår, att denna verksamhet torde komma att, sedan den nya kuranstalten i Åre tagits i bruk och den påbörjade tillbyggnaden till sjukhemmet i Tranås blivit färdig, under budgetåret 1923—1924 drivas i ökad omfattning. Med hänsyn till dess humanitära uppgift samt dess betydelse för bevarande av befolkningens arbetsförmåga och för nedbringande av pensionsförsäkringens utgifter i följd av invaliditet, synes någon tvekan icke kunna råda därom, att denna verksamhet fortfarande bör drivas efter i huvudsak de riktlinjer, som förut av statsmakterna godkänts. Mot vad pensionsstyrelsen anfört angående den vidare utvecklingen av berörda verksamhet och de beräknade kostnaderna för densamma har jag därför intet att erinra. Jag anser även, att det är i princip riktigt, att staten alltjämt årligen bidrager till bestridande av dessa kostnader.

Departements-
chefen.

Såsom förut nämnts, har emellertid kommittén för socialförsäkringens organisation givit anvisning på en utväg att, därest det statsfinansiella läget skulle sådant kräva, kunna åstadkomma en provisorisk lättnad i statens utgifter för ifrågasvarande ändamål. Under angivna förutsättning förordar nämligen kommittén beträffande den för tiden 1921—1925 uppgjorda planen för fördelning av sjukvårdskostnaderna mellan staten och pensionsförsäkringsfonden en sådan jämkning, att statsbidraget från och med år 1923 skulle nedsättas till 100,000 kronor för år och hela det återstående medelsbehovet täckas av fondens överskottsmedel. Detta förslag har i huvudsak biträtts av såväl statskontoret som pensionsstyrelsen.

Enligt vad som framgår av den förut lämnade redogörelsen och vad i övrigt inhämtats från pensionsstyrelsen, beräknas den för sjukvårdsändamål avsatta delen av fondens överskottsmedel komma att räcka till för bestridande av ifrågasvarande kostnader, även om statsanslaget för återstoden av perioden skulle minskas, på sätt som av kommittén ifrågasatts. Med hänsyn till det rådande statsfinansiella läget anser jag mig därför böra, på sätt av kommittén förordats, föreslå nedsättning av statsanslaget för den sjukvårdande verksamheten till 100,000 kronor. Vid bifall härtill skulle, såsom nämnts, vinnas en minskning i de beräknade statsutgifterna för nästa budgetår med omkring 550,000 kronor.

De för ovannämnda ändamål behövlige statsmedlen torde, på sätt förut skett, böra utgå av förslagsanslaget för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd till de personer, som äro därtill berättigade jämlikt lagen om allmän pensionsför-

säkring enligt dess lydelse före lagen den 8 juni 1915. Såsom nämnt har pensionsstyrelsen i sin skrivelse den 30 augusti 1922 för budgetåret 1923—1924 beräknat ifrågavarande kostnad till omkring 22,000,000 kronor. Med hänsyn till den av mig föreslagna minskningen av statsanslaget till den sjukvårdande verksamheten och på grund av upplysningar, som under hand från pensionsstyrelsen meddelats rörande de under år 1922 faktiskt utbetalade pensionerna, synes emellertid detta belopp kunna nedsättas med omkring 1,000,000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd till de personer, som äro därtill berättigade jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring enligt dess lydelse före lagen den 8 juni 1915, för budgetåret 1923—1924 bevilja ett extra förslagsanslag av 21,000,000 kronor;

dels medgiva, att av nämnda förslagsanslag må gäldas kostnaderna för statens bidrag till barntillägg för personer, som genom lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av pensionsförsäkringslagen blivit delaktiga i den allmänna pensionsförsäkringen, ävensom till den jämlikt pensionsförsäkringslagen anordnade, på frivilliga avgifter grundade försäkringen;

dels ock medgiva, att av nämnda förslagsanslag må för vidtagande av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet jämlikt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas, av pensionsstyrelsen under budgetåret 1923—1924 disponeras ett belopp av högst 100,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Torsten Wolff.
